

Poronhoidon paikkatiedot ja työkalut maankäytön suunnitteluun (TOKAT)

Kuva: Petri Shemeikka

TOKAT-hankkeessa tuotettiin poronhoidon paikkatietoaineistoja sekä kehitettiin työkaluja ja käytäntöjä maankäytön suunnittelijoiden käyttöön.

TOKAT-hankkeessa (2015-2017) tuotettiin aineistoja sekä kehitettiin työkaluja ja menetelmiä, joiden avulla on mahdollista päästä aikaisempaa kestävämpiin ja monitavoitteisempiin maankäyttöratkaisuihin poronhoitoalueella. Lisäksi hankkeessa edistettiin eri elinkeinojen välistä vuorovaikutusta sekä toisiaan huomioivaa rinnakkaiseloja nostamalla esille porotalouden alueidenkäyttöön liittyviä tarpeita. Hankkeessa olivat mukana Suomen ympäristökeskus (SYKE), Luonnonvarakeskus (Luke) ja Lapin ammattikorkeakoulu.

Hanke tuotti porotaloutta koskevaa paikkatietoa sekä erilaisia työkaluja ja käytäntöjä tuotetun tiedon hyödyntämiseen. Samalla edistettiin ja kehitettiin poronhoito-

alueen eri toimijoiden valmiuksia käyttää näitä tietoja ja työkaluja. Lisäksi edistettiin eri toimijoiden, kuten viranomaisten, poroelinkeinojen ja muiden yritysten yhteistyötä ja vuoropuhelua maankäyttöön liittyvissä kysymyksissä.

Taustaa

Poronhoitoalueella ja erityisesti pohjoisessa Suomessa maahan, veteen, metsiin ja tuntureihin liittyy paljon erilaisia arvoja, joita halutaan hyödyntää mutta myös suojella. Poronhoidon laidunalueet ovat usein arvokkaita myös muiden maankäyttömuotojen ja elinkeinojen, kuten metsätalouden, kaivostoiminnan, energiatuotannon, maatalouden ja matkailun, näkökulmasta. Monen eri toiminnon ja toimijan sijoittuminen rinnakkain samalla alueelle vaatii paljon suunnittelua ja yhteistyötä.

Poronhoidon huomioon ottaminen maankäytön suunnittelussa on perinteisesti ollut vaikeaa, koska poronhoitoa koskevat tiedot ovat olleet huonosti saatavilla, niitä on päivitetty satunnaisesti eivätkä ne ole olleet keskenään vertailukelpoisia. Käyttökelpoisten paikkatietojen suuri tarve tuli esille etenkin maakuntakaavoituksen yhteydessä.

Ainutlaatuinen paikkatietoaineisto poronhoitoalueelta

TOKAT-hankkeen tuloksena syntyi ainutlaatuinen paikkatietoaineisto poronhoitoalueelta. Aineisto on muodostettu hyödyntämällä aluksi Paliskuntain yhdistyksen 2000-luvun alkupuolella kokoamaa aineistoa ja keräämällä uutta aineistoa. Uuden aineiston keräämisessä poronhoidon asiantuntijat ovat olleet keskeisesti mukana.

Luonnonvarakeskus (Luke) yhdessä paliskuntien kanssa kokosi kartoille erilaiset poronhoidon laidunalueet, porojen vuodenaikaisen laidunkierron, kuljetusreitit ja kokoamisalueet sekä poronhoidon rakenteet, kuten erotuspaikkojen, kämppien ja aitojen sijainnit. Kartoilta ne digitoitiin paikkatiedoksi ja jalostettiin yhteistyössä SYKEN kanssa yhtenäiseen muotoon.

Poronhoidon paikkatietoaineisto on viety Pro-Harava -palveluun. Se on internetissä toimiva karttapohjainen työkalu, jonka avulla paliskunnat ylläpitävät itse poronhoidon paikkatietoaineistoja omalta alueeltaan. Pro-Haravan avulla ajantasainen tieto saadaan käyttöön nopeammin ja paremmin.

Poronhoidon paikkatiedot ja tilastot käyttöön

Poronhoidon paikkatietoaineistot on tarkoitettu maankäytön suunnittelijoille ja viranomaisille, jotka toimivat poronhoitoalueella, tai tutkijoille, jotka tutkivat poronhoitoa.

Poronhoidon paikkatietoaineistot ovat saatavissa ladattavina aineistoina. Ne ovat katseltavissa myös Elinympäristön tietopalvelu Liiterissä, josta löytyy myös poronhoidon tilastot. Maankäytön häiriövaikutuksia poronhoitoon kuvaavat paikkatietoaineistot ja tilastot sekä laidunten kartoitustiedot löytyvät myös Liiteri-palvelusta.

Oikeudet poronhoidon aineistojen tarkasteluun Liiterissä on automaattisesti lisätty esimerkiksi paliskunnille, Paliskuntain yhdistykselle, maakuntaliitoille ja ELY-keskuksille. Lisäksi oikeudet voidaan tarvittaessa myöntää esimerkiksi poronhoitoalueella sijaitseville kunnille tai poronhoitoon liittyviin tutkimushankkeisiin.

Poronhoidon paikkatietoaineistot voi saada käyttöön tekemällä sopimuksen Paliskuntain yhdistyksen kanssa käytöstä. Jos olet kiinnostunut poronhoidon aineistojen hyödyntämisestä, ota yhteyttä Paliskuntain yhdistyksen Marja Anttoseen (marja.anttonen@paliskunnat.fi).

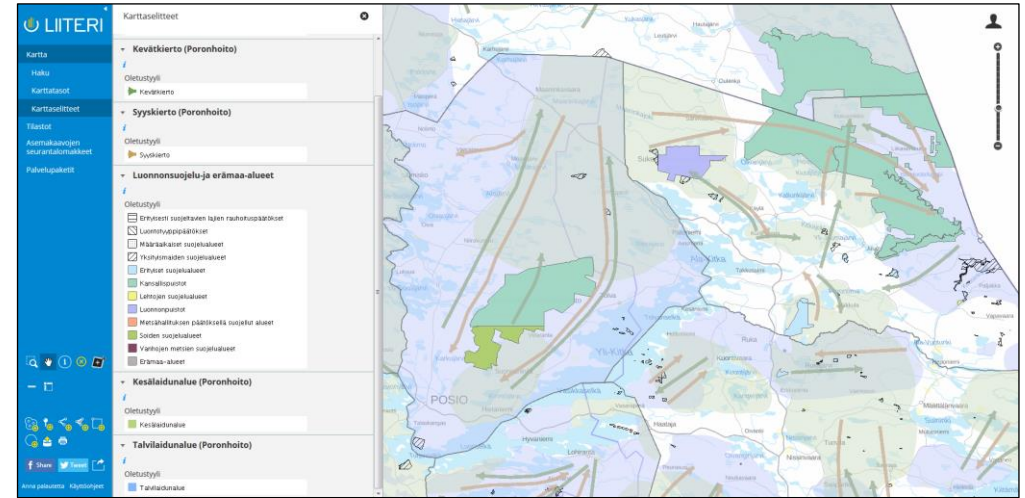
Poro-Harava: aineistojen ylläpito

Liiteri (liiteri.ymparisto.fi): aineistojen katselu

Ladattavat paikkatietoaineistot: omaan järjestelmään esim. analyysjä varten

Poronhoidon palvelupaketit Liiterissä

Elinympäristön tietopalvelu Liiteriin on lisätty useita poronhoidon palvelupaketteja, joissa poronhoidon paikka- ja tilastotietoja on yhdistetty muiden aineistojen kanssa helppokäyttöisiksi kokonaisuuksiksi. Palvelupaketteja voivat hyödyntää niin paliskunnat, Paliskuntain yhdistys, kunnat, ELY-keskukset kuin maakuntaliitotkin. Palvelupakettien avulla voi esimerkiksi tarkastella poronhoidon ja muiden maankäyttömuotojen, kuten liikenteen tai luonnonsuojelun sijoittumista kartalla. Palvelupakettien hyödyntäminen ja Liiterin käyttö on tehty nopeaksi ja helpoksi, eikä siihen vaadita aiempaa kokemusta paikkatieto-ohjelmista.

Esimerkki Liiteri-palvelusta. Poronhoito ja luonnonsuojelualueet -palvelupaketti.

Poronhoitoalueen paikkatiedot osana suunnittelua

Poronhoidon paikkatietoaineistoja voi hyödyntää mm. maakunta- ja kuntakaavoituksessa, erilaisten hankkeiden YVA-prosesseissa ja vaikutusarvioinneissa, Metsähallituksen luonnonsuojelusuunnittelussa ja hakkuusuunnitelmissa, paliskuntien porotaloussuunnitelmien laadinnassa sekä tutkimuksessa ja matkailun kehittämisessä. Vaikka poronhoidon paikkatietoaineistot toimivat monipuolisena pohjamateriaalina suunnitteluprosesseissa, aineistojen tulkinnessa tulee aina käyttää myös paikallisten paliskuntien asiantuntemusta.

Poronhoidon aineistoja on hyödynnetty mm. seuraavissa hankkeissa:

- Rovaniemen ja Itä-Lapin alueen maakuntakaava
- Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaava
- Kuusamon strateginen yleiskaava
- Kainuun tuulivoimamaakuntakaava
- Tuulivoimahankkeiden YVA- ja kaavamenettelyissä (FCG, Sito)

Tiedot porolaitumista ja poronhoitoympäristöstä auttavat ottamaan poronhoidon erityistarpeet paremmin huomioon maankäytön suunnittelussa ja kehittämään eri tahojen välistä yhteistyötä ristiriitojen välttämiseksi.

Uutta yhteistyötä ja ajattelutapoja

TOKAT-hankkeessa on myös kehitetty eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Hankkeessa on luotu muun muassa toimiva yhteistyöverkosto porotalouden, maankäytön suunnittelijoiden ja alueen muiden toimijoiden välille koko poronhoitoalueella.

Yhteistyön kehittämiseksi hankkeessa pidettiin työpajoja ja tehtiin kenttäretkiä eri puolille poronhoitoaluetta. Nämä ovat mahdollistaneet eri osapuolten tapaamisen ja sen että eri toimijat ovat kuulleet toistensa ajatuksia ja tavoitteita maankäyttöön liittyen.

Kuva: Petri Shemeikka

TOKAT-hankkeen tulokset

- Laadukasta, ajantasaista ja tarpeita vastaavaa paikkatietoa poronhoidosta (lähes koko) poronhoitoalueelta – myös tulevaisuudessa
- Uusia tiedontuotannon ja -jakelun, yhteistyön ja toiminnan tapoja
- Menetelmiä poronhoidon huomioimiseksi maankäytössä ja eri maankäyttöintressien yhteen sovittamisessa

Tiedot ja menetelmät

- Paikkatietoaineistot
- Työkalut
  - Tiedon keruu ja päivittäminen
  - Tiedon jakelu
  - Tiedon käyttö
  - Uudet työkalut tiedon monipuoliseksi hyödyntämiseksi
- Yhteinen ymmärrys
  - Yhteistyö
  - Välineet
  - Toimintatavat
  - Kestävämpi luonnonvarojen käyttö

Lisätietoja

<http://www.syke.fi/hankkeet/tokat>

<http://www.ymparisto.fi/liiteri>

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

S Y K E

Luke
LUONNONVARAKESKUS

LAPIN AMK
Lapland University of Applied Sciences

Vipuvoimaa
EU:lta
2014-2020